

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Csapó-utca 373. sz.</p>
--	--	--

Egy gyöngyszem a tenger mélyén.

Az a hullámzó tenger, melynek mélyén a sok drága gyöngyöt látom, az a háborgó Bethesda, melytől annyi sok javítást, gyógyulást remélek: a mi mozgolódó egyházi életünk. Egy-egy koraltelep minden üdvös mozgalom, mely a tespedésből itt-ott életre kelni látszik; és e mozgalomban minden jó eszme egy drága kincs — egy gyöngyszem a tenger mélyén. Az a gyöngyszem, melyről szólni kívánok, mely most régi rejtekéből fölszínre hozatalra, értékesítésre vár, egyházkerületünk mult augusztus havi gyűlése jegyzőkönyvének 77-ik lapján „a segédlelkészek kibocsátása és elhelyezése ügyében espereseink által benyújtott javaslat 5-ik pontjában, (az 5000 lélekkel bíró egyházközségekben állandó káplánság szervezendő) csilámlik fel. Fölfedezve, de a többi pontozatok közé ékelve, temetve úgy tűnik föl előttem, mint — egy gyöngyszem a tenger mélyén.

Nagy veszteség volna reánk, lábbadozó egyháziasságunkra, belmissiói ügyünkre nézve, ha ez a gyöngy ott maradna a mélyen. A lelkem örülne s bizonyára többeké az enyémmel együtt, ha a legközelebről összeülendő egyházkerületi gyűlés felismerné, érdemlegesen kiemelné, napfényre hozná onnan.

Engemet az egész javaslatban kiválólag ez az 5-ik pont érdekel, s ha az abban rejlő eszme megvalósulna úgy, a mint én óhajtom és szeretném, ha az állandó káplánság lenne mindmegannyi másod papi állomás, lelkigond megosztó hivatal: akkor végeredményében nagy sikerre vezethetne az. Segitene nemcsak az általános tultömöttség, utat, tért, szerencsesorompót nyitva a törekvésnek, a tehetségnek nem csupán, de egyházunk jövőjébe is mélyen belevág, — azért e pontot elejteni vagy rajta könnyedén keresztül sikamlani nem lehet, nem szabad.

A javaslat többi pontjai, a segédlelkészek tulajdonképi kibocsátására és elhelyezésére vonatkozó módozatok, kevés különbséggel a gyakorlati életben mind úgy vannak s az eddigi állapoton édeskeveset javítani ígérkeznek... Valeant, quantum valere possunt. Én azt hiszem, hogy

mindaddig míg a káplánok ügye így elkülönítve egyesek kezében s nem concentrálva egy ember, egy hivatal gondja lesz, míg így jönnek-mennek, tűnnek és támadnak minden különösebb számbavétel, rendezés és ügyszivelő gondozás nélkül, sorsuk nem sokat javul; másrésztől megtalán az új lelkészválasztási szabályok, a jelölési rendszer mellett jövőjük nagy részben maguktól függ s rájuk illik, hogy kiki a maga szerencséjének kovácsa.

Midőn közelebről tartott egyházmegyei gyűlésünkön ez a javaslat tárgyalás alá került, kevés hozzászólással egyszerűen elfogadtatott — úgy van jól, a hogy van. Én siettem kiemelni azt, mi a tervezetben új és megkapó, az 5-ik pontot és annak nagy fontosságát s felhíván reá a gyűlés figyelmét, indítványoztam, hogy az ott említett 5000 lélekszám helyett 3000 ajánltassék. Indítványom ellenzésre talált, — azt mondták reá egyebek közt, hogy ez idealismus.

A többi elodázó észrevételeket értem, — lélektani alapon mindegyiket. Ama javaslat alatt a gyakorlati élet terén megöszült tekintély, esperesünk neve áll: az ő iránta való tisztelet keltette sokakban a tartózkodást, a minek más körülmények közt közöny, indolentia a tisztességes neve. Azt az egy ellenvetést azonban nem tudom felejtetni; a fülemben cseng még most is: az, hogy nálunk minden 3000 léleknek legyen egy pásztora, kivihetetlen, megvalósíthatatlan — idealismus!...

A fülemben cseng és kétségbe kellene esnem, ha elhihetném. Hiszen maga a keresztyénség, az isten országa egy ideál, nem ebből a világból, de ebbe a világba való s nem valósíthatatlan. Még nincs itt, várni kell rá sokáig az igaz, de orando et laborando. Mi lenne belőlünk, ha ellenkező volna mindnyájunknak a meggyőződésünk, ha azt hirdetnők, hogy megvalósíthatatlan. Miért lenne reánk nézve idealismus az, a mi külföldi testvéreinknél már régebben vagy újabban testet öltött?! A skót szabadegyház az utóbbi 4 évtized alatt megkésztette papjai szarát; Sweiczban elvétve ha akad egy-két gyülekezet, melyben 2000-nél valamivel több lélek gondja nehezédnek egy lel-

kipásztor lelkére, nem láttam másképp németországi hitroninknál sem: ugyan mi volna hát abban az idealismus, a kivihetetlen, ha nálunk is nem 2000, de legalább minden 3000 lélekre jutna egy-egy gondozó pásztor. Csak áldozatkészség nincs nálunk elég, ezt kellene fokozni, s ha szükséges, erőszakolni is; egyéb meg van minden — mi nem keressük oly erős és sok munkával a pénzt, az áldozatfillért, mint az a külföldi testvér. Tehetnénk sokat, többet, annyit mindenesetre, mint azok, csak akarat és szentlélek volna bennünk.

Tiszántuli egyházkerületünk egyházainak nagy részében rég idő óta tény és valóság, — a mi sokak szemében még ma is idealismus — kivihetetlen. 200—1000 lélekszámmal bíró egyházközségben lelkészkedünk százával, körülbelől a lélekszámnak megfelelő forint jövedelem mellett. Előttem, mellettünk a 3—4—5000 stb. lélek papjai viszonylag gazdagok, sok jövedelemmel, annyival legalább, melyből, ha mi ennyiből megélünk, ki kell jönnünk tisztességesen, jutna egy másik papi vagy hát „állandó kápláni állomás“-ra is. Másfelől én, ki a gyülekezetemet tevő 600 lélek gondozásában a vasárnapi és hétköznapi istentiszteletek végezésében, confirmandusok oktatásában, betegek látogatásában találok tenni valót eleget, el sem tudom képzelni, hogy a nádudvari, öcsödi, szeghalmi, hadházi stb. lelkésztársam papi hivatalában mit csinálhat s hogyan forgolódnak a reájok bizottakban, átalán véve a békésbánáti és alsó-szabolcs-hajduvidéki egyházmegyék népes egyházainak 5—8000 lélek gondjával megterhelt lelkészei? Imádkozik, prédikál, anyakönyvez, — hivatalnok mindenik, de nem lelkipásztor. Ez physikai lehetlenség; ez az idealismus, ez a megvalósíthatatlan, hogy valaki 5000—8000 léleknek lelkipásztora legyen.

Ezen a szegény ügyön, ezen a nagy bajon segíteni ideje volna valóban. Van már reá példa, üdvös példa, követendő példa is nem egy. Ott magaslik ki többek közt a makói egyház. Új templomot, iskolákat épít s szervezett, még mielőtt e javaslat napvilágot látott volna, két állandó káplánságot, másodpapi állomást félteherrel, tisztességes fizetéssel, hogy meghazudtolja az idealismust s jusson minden lelkészére 3000 lélek. Miért ne követhetnék e szép példát a többi népes ekklesiák is felülről lefelé egész a 3000 lélek számig?! És ha ez megtörténnék s ápolásra találna a cura pastoralis, a belmissió ott a nagyobb egyházközségekben; ha nem volna nálunk minden, a mi a Krisztus ügye, idealismus; ha hallana, olvasna ilyesmikről az ember s tájékozni tudná magát egyre-másra nézve nagy tájékoztatlanságában: akkor talán több kedvvel dolgoznánk s buzdulnánk mi is itt a kisebb gyülekezetekben, látván a sok jócselekedetet, sokkal többen, mindnyájan dicsőítenők mennyei atyánkat.

Sok ilyen drága kincsünk van a mezőben. Eljárunk mellettök, észre se vesszük. Az isteni kegyelem akaratlanul, véletlenül, keresetlenül is reá vezet néha-néha.

Felveti egy-egy ekevas hasítása, — megfogamzik egy-egy jobb lélek, egy gondolkozó ember agyában s az eszme alakot ölt egy testület, bizottság javaslatában. Csak látunk kell és kibuvárolunk, hogy ne maradjon a tenger mélyén. A jelenvaló közönséges dolgokkal meg nem elégedhetünk, törnünk kell valami magasabbra, nemesebbre, ideálra, ne a véletlenre számítsunk, de keressünk igaz gyöngyöt, hogy mint a példázatbeli kereskedő találjunk nagy értékű gyöngyöt. (Máté 13. 44—46.) Én ilyet látok abban az 5-ik pontban. Vajha odaadnánk érte mindent! Hiszem, hogy az egyházkerületi gyűlésen méltó figyelemben részesül az a nagy horderejű eszme; lesz, ki leszáll a mélyre, megkeresi és felhossa azt a drága gyöngyöt.

Keressétek és megtaláljátok — a kereső megtalálja, a mit keres, azt mondja a Krisztus.

Kiss Bertalan,
keéri lelkész.

Egy kicsinyke gyógyszer egy nagy betegségre.

Ebben a mi „szabadelvűség“ jelszó alatt felette boldog országunkban valóban boldogok az emberek vallásdolgában is, — annyiban t. i. a mennyiben kiki arra és oda mehet, a merre és a hova akar. — De nehogy félreértessem, sietek kijelenteni, hogy ezen ide-oda mehetés alatt, egyáltalában nem a törvényesen bevett vallásfelekezetek viszonzásáról szóló törvény áttérésre vonatkozó engedményét, illetve rendelkezését értem, mint a mely minden felvilágosult, türelmes és a lelkiismereti szabadságot szíven viselő ember szerint egészen helyes, hasznos és jó, — s így ellene épen mi nekünk protestánsoknak nincs és nem is lehet semmi kifogásunk; — hanem igenis értem azt a nagy szabadságot, miszerint a bevett vallásfelekezetek egyházaiból egyszerűen kiléphet valaki a nélkül, hogy jogát e tekintetben bárki, habár csak állami szempontból is — korlátozná, vagy csak számolni is kellene akár államnak, akár egyháznak arról, hogy hová? Ha nem mondanám is, bizonynyal tudja mindenki, hogy az illetők alatt értem, a magukat most nazarenus, majd baptista, majd ismét Krisztust követő néven nevezett szakadárokat.

És erről, ugylátszik, senkisémm akar gondoskodni, mintha csak senkinek sem volna semmi joga hozzá. Ugylátszik, mintha senki sem akarná tudni, hogy a most, a bevett vallásfelekezetek kapcsa által mintegy kévébe összefoglalt nemzettest, illetve annak mint nemzetnek egysége — az egyes tagok elválása által — nagyon meglazulhat, — s majd „mint oldott kéve széthull nemzetünk,“ . . . mely pedig azt hiszem, miként közvetlen az egyházaknak, úgy közvetve az államnak is csak világos kára, sőt beláthatlan veszedelme lenne . . . Miért tehát a hideg közöny, a fel sem vevés, a huzás-halogatás ez ügy érdemében? Vagy talán csakugyan úgy van miként már említém, hogy e tekintetben senkinek sincs joga? Én úgy vélem hogy van; van a törvényhozó tes-

tületnek, van az illető miniszteriumnak, van az egyházkerületnek, sőt némi részben még a presbyteriumoknak is.

De mit tapasztalunk? azt, hogy a törvényhozó testület mit sem tesz. S ha történnek is olykor-olykor felszólamlások ez ügyben: a többség negligálja; a kisebbség, mint igen sokszor, ugy itt is pártokra oszlik, — az egyiket éppen nem érdekli; a másikat az érdekes tudós pókász vallás-erkölcsi nevelés eszméje vezeti; a harmadik pedig a szabadság magasztos eszméje és jelszava alatt még védelmezi is a szabadságot... Nos tehát, legalább megérte boldog országunk azt a legnagyobb boldogságot, hogy kormánypárt és ellenzék egyetért, egyetért a szabadság védelmezésében, vagy legalább annak eltűrésében a vallási dolgokban... egyetért igen, de — nincs köszönet benne...

A kultuszminiszter ő kegyelmessége, no ő már tett valamit, annyit t. i. a mennyiben megigérte, hogy az országgyűlés majd intézkedni fog. Igaz, hogy ennek az ígéretnek éppen kerek 10 esztendeje már, de azóta alszik az egész ügy, már t. i. a miniszteriumban, alszik olyan mélyen, mint a mily nagy élénkséggel és erőmegfeszítéssel használják fel ezt a szabadságot a proletár fanatikuskok. De még tett egy mást is, az igaz. Elrendelte nevezetesen, hogy a nazarénusok, Krisztus követők, baptisták — így szeretik legtöbbször nevezni magukat — ha gyermekeiket megkereszteltetni nem akarják, jelentsék be azt a község házában, s az ott felvett jegyzőkönyvet küldjék át azon egyház lelkészéhez, melyhez az illető azelőtt tartozott, — ez pedig tartozik az illető nyilvántartás végett — felekezete anyakönyvébe bejegyezni stb. Tehát, szolgáljon a lelkész azoknak is, a kik egyházát hűtlenül elhagyták; hivatalos munkát teljesítsen azok részére is, a kik templomát megvetik, vallását kigunyolják; iskoláztassa gyermekeiket azoknak is, a kik hitelveit ördögi találmányoknak bélyegzik stb... A t. miniszter ur említett rendelete is tehát = 0.

A superintendentiák szintén csak kapkodnak ide-oda. Látják, hogy a testnek már sok tagja beteg és szenved s keresik is az orvosi gyógyírt — de nem találják meg. — A mi egyházkerületi közgyűlésünk is tárgyalta már ezt az ügyet s elhatározta megkeresni a konventet a végből, hogy ez, ugy a belügyminiszteriumnál, mint az angol bibliaterjesztő társulatnál tegye meg a kellő lépéseket ezen nemcsak egyházi, de társadalmi tekintetben is romboló bajnak, a nazarenismuskor orvoslására.

Ott volnának még az egyes egyházak presbyteriumai, kik az egyházi törvények értelmében szintén kötelesek volnának az egyházközség szellemi életére is gondosan felvigyázni; de kérdés, hogy a tárgyalt ügyben mit, vagy éppen tehetnek-e valamit?

De nem folytatom tovább, s nem akarok kérdést kérdésre halmozni. Hanem hogy rövid felszólamlásomnak célja is nyilvánvaló legyen, vagy, hogy a címnek megfelelőleg némi kicsiny orvosságot ajánljak ez egyházunk testén már mindinkább-inkább elhatalmasodni látszó veszélyes betegségre, — szerény indítványom az volna, hogy, miután a nazarenismus — baptista czég alatt — tisztán és egyedül a bibliaárulók útján jött be, terjesztetik és kezd meghonosodni közöttünk: mondaná ki a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés, hogy kerületünkben bibliát árulni ezentul csak is püspöki engedéllyel lehet. A kebelbeli lelkészek pedig hivatnának fel, hogy a bibliaárulást csak is azon

egyéneknek engedélyezzék egyházközségükben, a kiknek püspöki engedélyök van; s egyszersmind hívják fel illető lelkészek községüknek rendőrkapitányi hivatalát vagy előjáróságát, hogy csak is azoknak adjanak helyi engedélyt a biblia árulhatására, a kik a helybeli lelkész engedélyét erre felmutatni tudják.

Igaz, hogy ezáltal nem lenne kellőleg orvosolva az eddigi baj, — melyet már csak is a kormányhatalom tehet — de azt hiszem és ez erős meggyőződésem, hogy ezzel legalább eleje vétetnék a további bajnak, az újabb izgatásoknak, a csábítók száma növekedésének s erősödésének.

És ha netán valaki, fenti indítványom ellenében a szabad iparra s általában az ipartörvényre emlékeztetne: erre csak azt mondom, miszerint, nemcsak reményem, de, hogy ugy mondjam, biztos hitem az, hogy e tekintetben már csak egy felirat a magas kormányhoz — és ez bizonyára javunkra határoz.

Ajánljon különben indítványomnál, a jelen körülmények között, jobbat bárki is: én határozottan kijelentem, hogy azt a jobbat kész örömmel elfogadom, pártolom és az életben megvalósítani szellemi és anyagi erőmmel igyekszem.

Madarász Imre.

Segédlelkészeink érdekében.

A főtiszteletű és nagyságos egyházkerületi közgyűlés szives figyelmébe.

Hangzatos czímet irtam czikkem felibe s ha azzal elérhetnék annyit, hogy a kik segédlelkészeink helyzetének javításában illetékesek, el is olvassák soraimat, figyelmükre méltatnák gondolataimat, szívükre vennék védenczeim ügyét s szerető gondoskodásuk tárgyai közé emelnék azokat, kiknek mostani helyzete — valljuk be — egyáltalában nem irigylendő: azt hiszem, sokat emelnék, nagyot szilárdítanánk azon az épületen, mely, mint a mi drága Sionunk, mindnyájunknak édes szeretetünk tárgya s melynek erősítésére mindnyájunknak munkálni lelkiösmereti nemes kötelességünk.

Régen eszemben van már, hogy megírom e cikket, de végre is a lapunkban újabban megjelent cikkek vétették föl velem a tollat, hogy elmondjam e tárgyban én is nézeteimet. A mit a lelkészek, a tanárok külső körülményeinek javításáról, a makói egyház pályázati hirdetéséből s éppen e számban Kiss Bertalan barátom cikkéből olvastam, mindazok erősítették meg főként azon elhatározásomban, hogy én is irok e tárgyban s ha eszméim figyelmet költenek, ha tán velök üdvös hatást érhetek el: az én örömetem sem mulhatja felül.

A segédlelkészek érdekében irok, kikről, legyünk öszinték, a zsinat utáni időkben, főként más egyházkerületekben, nem nagyon atyailag gondoskodtak az atyák. Különben a „Prot. Egyh. és Isk. Lapban“ többször is felszólalt egy-egy közülök a méltatlankodó panasz hangján, de szava elhangzott a végtelen pusztában s maradt minden a régi mederben. — Vajha ne ugy lenne az én szavammal, ki már elég régóta nem tartozom közéjük, ki közülök igen soknak tanára voltam, kiről tehát egyáltalában nem mondható, hogy önzésből beszélek. Vajha szavam meghallgatásra találna!

Tegyük sziveinkre kezeinket, s úgy ismerjük el, hogy segédlelkészeinket az anya, az egyház mostoha gyermekeiként kezdette nézni az utolsó időkben, kiket bizony, saját édes gyermekei, a rendes lelkészek mellett némely kerületekben nagyon háttérbe szoritott. Ez a meztelen igazság, melyet megczáfolni senki sem tudhat. És ennek káros hatását nagyon meg fogja érezni az egyház, mert hiszen repülhet-e a lélek ott magasra, hol szárnyalása elé korlátok emelvék? Hiszen a költő fenkölt lelkü gondolatai sem csapongnak olyan magasan, mihelyt ő bilincsbe fűzve, rabnak érzi magát! Mindaddig, míg ki nem szállhatunk saját hajónkon az élet tengerére, hogy ott, önerőnkre támaszkodva, kifeszített mellel, a szabadság édes tudata által emelve küzdjünk a zivatarok, a gyakran meg-megújuló viharok ellen; mindaddig, míg el nem mondhatjuk, hogy elértük, a miért küzdöttünk, mert saját magunk kenyerét eszszük; mindaddig, míg saját viszonyainkról beszélvén, önálló lelkészi, vagy tanári álláshoz nem jutottunk: jól esik nekünk, ha, legalább addig, látjuk, hogy gondolnak velünk, a ház kicsinyei gyanánt ápolnak s nem engednek kiszállani az élet folyamára úgy, hogy fejünk fölött ne érezhetnők az édes gondozó kezét. — Én így gondolkozom erről, valamennyire viharedzett férfi létemre is. „Homo sum, humani nihil a me alienum puto.“ Ha vannak, kik nem így gondolkoznak, azok elfeledték már ifjuságoknak sokszor nehéz óráit, vagy szerencsésük nagyon is tenyéren hordozta őket.

Hivatkoztam fentebb a makói egyház pályázati hirdetményére. Nagyon feltűnt nekem abban az, hogy a pályázók próbapredikálásra szólítottak fel. Igen helyesen, mert egyházi törvényhozásunk általában véve sok jó választásnak vette az által elejét, hogy a törvénykönyv 198. §-ában megtiltotta a próbaszónoklást. Hogy szerezzen magának nevet, elismertetést egy kis faluba szorult lelkész, vagy segédlelkész, ha ő nem szállhat ki abból a szűk körből, melybe körülményei helyezték s hogy választhat jól egy kis gyülekezet, melynek nincsen módja a jelöltek meghallgatására küldötteket bocsátani ki, ha nem ismeri a jelölteket?! Valamely helyre valakit nem csupán régibb szolgálati évei, nem is jobb bizonyítványa, hanem sok más körülmények is másoknál jobban kvalifikálhatnak.

De hát törvénytisztelő ember vagyok s a levegő-éggel harcolni egyáltalában nem óhajtozom. A mi el van végezve, s például a korteskedés kerülésére tekintettel, tehát egyoldalulag jól is van elvégezve, azt én nem bántatom. De van még, tárgyamra visszatérve, más tér is, hol a segédlelkészek helyzetén, valósággal könnyen, minden nagyobb apparatus nélkül, nagyon, de nagyon sokat javíthatunk, a mely tért ha elfoglalunk, mindjárt nem mondhatják ők magokat mostoha gyermekeknek s mindjárt ott érzik fejeik fölött az édes anyának, az egyháznak enyhén simogató, dajkáló kezét.

Vezércikkünkben ki van mutatva a segédlelkészek kibocsátása és elhelyezése ügyében készített esperesi vélemény 5-dik pontjának rendkívüli nagy fontossága. Mindazt, a mi abban a cikkben le van írva, szívem szerint szeretem s óriási haladásnak tekintem, ha az a pont akár változatlanul keresztülmegy is a főtiszt. egyházkerület legközelebbi összejövendő közgyűlésén. Annál jobb volna pedig, ha a cikkíró nemes idealismusa, mely hatni, alkotni, építeni akarásával igen tiszta idealismusként tekinthető, keresztül mehetne. De ha az nehéz, könnyű az, a mit én javaslok.

Óhajtanám nevezetesen, ha a 8-dik pont után bevételnek még egy 9-dik is azon tartalommal, hogy a segédlelkészek elhelyezésének, általában gondozásának teljes mérvben keresztül vitele céljából választatik egy, főtiszteltetű püspök ur elnökelete alatt működendő, 4—5 tagból álló bizottság, mely úgy szerveztetvén, hogy könnyen egybehívható legyen, lehetőleg esetről-esetre vezeti az egyházkerületbeli segédlelkészek ügyeit.

Ha e javaslat, mely semmi nagyobb nehézséget nem involvál, keresztül menne; ha életbe lépne egy ilyen bizottság, mely részletesen körülírná a maga hatáskörét, mely újra egyházkerületi szentesítést nyerne; ha lenne elvalahára egy erkölcsi személy, ki híven gondozná a mi leendő lelkészeink érdekeit: szentül meg vagyok győződve, hogy nem lennének, a mint most még vannak, 10—12 évvel ezelőtt végzett segédlelkészeink; enyhítve lenne sok fájó seb; sok ifju emberben magasabban szárnyalna a lélek; egy szóval emelkednék egyházi életünk a maga legintensívebb erejében is.

Javaslatomat, mely senkit sem bánt, de sok jó embernek használni óhajt s a mi fő, semmi költségbe sem kerül, melegen ajánlom egyházkerületünk vezérferfiainak szives gondjaiba.

Csiky Lajos.

R á c z I s t v á n

volt szatmárnémeti ref. gymnasiumi tanár emlékezete.

Esztendeje, hogy sirba zártuk. Évfordulati napja márczius 10-én volt temetésének. Ideje volna letenni az érte viselt gyászt. Meg lehetne nyugodni abban, hogy emléket bus özvegye, két árva fia, rokonai és barátai kegyelettel őrzik, a közpályán pedig ifju erő pótolja helyét. De részemről nem nyugodhatom bele, hogy oly jeles református tanár életrajzát, legalább ebben az egy egyházi lapban meg ne írjuk. — Ha eddig nem tettük: tegyük most. Megemlékezni soha sem késő. Mire sirhalmán kizöldül a fű, összefűzhetünk fejfájára emlékeztünk virágaiból egy egyszerű szerény koszorút.

Rácz István Szatmárnémetiben 1843-dik év december 31-én született. Atyja, Rácz Bálint, timármester, anyja Kelemen Jusztina korán elhaltak s gyermekeiket szegény helyzetben, szomoru árvaságra hagyták. De István részint jó lelkü rokonok pártfogása, részint szép lelki tehetsége s szorgalma által segítettve, oda fejlődött, hogy jó reménnyel megkezdett tanulói pályáját előbb a helybeli református és királyi katolikus gymnasiumokban, majd a budapesti tudomány-egyetemen kitűnő sikerrel bevégezhetette, s 1869-ben a szatmárnémeti ref. gymnasium egyik tanárául választatott meg, hol köztisztet és szeretet által környeztetve, 15 évig munkálkodott az egyház és haza javára.

Gymnasiumi pályafutása a sok oldalról ismeretes „Organisations-Entwurf“ korára esett. Ezt az időt mi, kik akkor Szatmáron tanultunk, „Bartók és Csulenkorszak“ néven emlegetjük. Ez a naivnak látszó elnevezés érdekes egybevetésekre s komoly tanulságokra vezet bennünket. Két külön paedagogiai elvet, két ellenkező politikai irányt jelzünk mi magunk között ezzel. A református gymnasiumban Bartók Gábor, a megtestestült szelidség s

tiszta hazafiság, a kir. katolikusban Csulen a legtulzóbb szigorúság és germanisatio irányát követte, s a tanuló ifjakra nézve nem csekély megpróbáltatással járt az egyiknek szerető atyai keze alól a másinak kemény ítélő széke elé állni. Rác e próbát a legszerencsésebben kiállotta. Ugy egyik, mint másik tanintézetben a legjobbak közt foglalt helyet. Szelid bánásmód nem kényeztette el, szigoru nem rettentette meg. Az önképző körök alkotásában és munkásságában nagy részt vett, s magán tanítványával kitünő sikereket ért el.

Egyetemre menetele előtt szintén nem kis akadály állott. Szegénysége könnyen visszatarthatta volna. Alig volt több pénze 5 forintnál s pártfogókra sem számíthatott. De bizott a gondviselésben és erős akaraterejében. Tanításbeli közlő képessége feltünő volt, tanulmányai több oldalúak. Az ókori klasszikusokat, különösen Ovidiust és Horatiust ritka hévvel tanulmányozta, szaktárgyul pedig a természettudományt választotta. Ez biztosította haladását, mert képessé lett bármely osztálybeli gymn. tanuló oktatására s kenyerének keresésére. Tanítványokat csakugyan talált, s folyvást tanítva és tanulva, szerencsésen bevégezte az egyetemi szaktanfolyamot. Kitartó szorgalma s fáradozása meg is termette méltó jutalmát: szülő városa, saját egyháza hívta kebelébe, gymnasiumába tanáruul épen azon szakmára, melyre készült, a természettudomány és mennyiségtan tanszékére. E szerencsét fokozta az is, hogy vele együtt egyik kartársául épen Bihari Péter választott meg, kiben nemcsak kitünő képzettségü, tevékeny munkatársat, hanem hozzá melegen ragaszkodó őszinte jóbarátot talált, többi tanártársai pedig, mint egykori kedves tanárai valódi tiszta szeretettel és jóakarattal voltak eltelve irányában.

Tanári buzgó munkásságának egy ideig, mint közel vidéki érdeklődő, néhány évig, mint vele együtt foglalkozó társ, mondhatni, folyvást tanuja voltam. Kölcsönös eszmecserélésre, vitatkozásra, sőt bírálgatásra is volt alkalmam vele akármennyi. Igazgatóm is volt és én is voltam ő felette. Mint kor- s kartársak nagyon jól kiismerhetük egymást. De épen ezért tartom kötelességemnek haló porában is áldani őt, s elmondani azoknak, a kik nem ismerték, hogy benne a magyar protestáns tanügy egy ritka jó tanárt veszített el, a szatmárnémetii ref. gymnasium pedig alig pótolhatja ki egyhamar veszteségét.

(Vége köv.)

Válasz Kovács Lajos urnak.

(Folytatás.)

Tovább menve, az isten lélekben és igazságban való tiszteletének elsajátítására, — mint a mely az egyedül igaz keresztyén istentisztelet — nélkülözhetetlenek-e, vagy nagy előnnyel használhatók-e az ó-szövetségi zsidó történetek konkrét alakjai s a gyermek által azokból elvonható tanuságok?

Az ezekben leirt áldozatok, melyek a föld termése és leölt állatok megégetésében áll, majd a főpap a szentek szentébe való bevonulása s ottani működésével megy végbe, mulhatatlanul ellenkezést és visszatetszést támasztanak azon gyermek értelmében s felfogásában, ki eddig istent

nem külső szertartásokkal, hanem lélekben és igazságban tanulta tisztelni s imádni.

Szinte hallani képzeljük a rendrentasitást, miszerint arravaló a vallástanító, hogy ezen ellentétet kiegyenlítse, megmagyarázván megértesse, hogy mind ama régi dolgok Krisztus eljövetele után megváltoztak s az új-szövetségi evangyélium idejében már a szellem isten láthatólag meg nem jelen, nem beszél stb., az ó-szövetségi égő áldozatok pedig a Jézus keresztfán történt halálával eltöröltettek. Ezzel szemközt pedig mi azt kérjük, mirevaló a gyermek gondolatait és érzelmeit oly történetek részletes s apróra szedett tanításával terhelni és összekuszálni, melyekről utóljára is ki kelletik jelenteni, hogy azok ma már az új-szövetségi dolgok rendje szerint beszűntek s az evangyéliumban az istenismeretnek és tiszteletnek tökéletesebb s megnyugtatóbb módja van letéve és közölve a keresztyénséggel, ez a mi valódi elidegeníthetlen tulajdonunk és boldogságunk igazi alapja, ezen épül, ezen áll fenn keresztyén vallásunk.

Azt is előadja egy más pontban a „Válasz“ írója, hogy az ó-szövetségi történetek a legalkalmasabb szemléltető alakok a vallástanításra nézve, ugyanis a vallás konkrét alakban, előpéldákban áll bennök előttünk.

A keresztyén istenismeret és keresztyén istenitisztelet illetőleg, a fentebb elmondottakhoz nem szükség többet hozzáadnunk, hanem lássuk a keresztyén erkölcsi élet szempontjából azon — a népiskoláinkban most tanítani kötelezett — ó-szövetségi, vagyis zsidó történeteket, melyek a vallást, tehát annak kiegészítő részét, a keresztyén erkölcsi életet is konkrét alakban, élő példában állítják a gyermek elé. Erre nézve zsinórmértékül vesszük a legujabban, az 1884. évben kiadatott „Bibliai történetek az elemi osztály III-ik és IV-ik osztályai számára“ című kézikönyv azon részét, melyben az ó-szövetségi, vagyis zsidó történetek vannak hit- és erkölcs tananyagul feldolgozva. A bírálattól lehetőleg távol tartjuk magunkat s csak annyit igyekezünk mondani, a mennyi közleményünk keretében kikerülhetetlen s mennyit ezen ügyre vonatkozólag általánosságban mondani kényszerítve vagyunk.

Mielőtt azonban a részletezésre áttérnénk, hivatkozunk az 1878. év népiskolai tanterv 2-ik lapján az ó-szövetségi történetek tanítására nézve megállapított ezen irányelvre „A történetek kiválasztásában ügyelünk továbbá arra, hogy minden, miben bűn, erkölcstelenség s erőszak fordul elő, mi borzalmas, elijesztő és rettentő lehet, el legyen kerülve.“ Ezen irányelv, mely a gyermeki ártatlan kedélyt tekintve mulhatatlanul szükséges, s így helyes is, úgy véljük, hogy a népiskolai tanterv nemcsak 2-ik, hanem 20-ik és 28-ik lapján is kell, hogy kötelező legyen. A népiskolákban most tanított és a fentemlített kézi könyvbe is bevett ó-szövetségi történetek megválasztásánál megtartott-e és minő mértékben tartatott meg? kiteszik a következőkből: „Kain és Ábel“-nél a testvérgyilkosság és annak büntetése; „Izsák és fiai“-nál a hazugság és csalás; „József történeté“-ben a testvérek közötti versengés, irigység és guny, gyilkolási szándékkal vegyítve. „Birá“ között az erős és vitéz Sámson rosra tévedett, megszegte istennek tett fogadását, pogány módra élt, s mindez Delila, az ő feleségének árulása folytán rettentő módon boszultatott meg; itt tehát a házastársak hűtlensége és árulása. Majd ugyancsak e sza-

kaszban „Éli“ papnál a gyermekek rosasága, mely a hibás és rossz nevelés eredménye volt, s mindennek a fiak harcztéren elesése és az Éli nyaktörésével való megbüntetése állítatik. „Saul király“ hazug, engedetlen volt s mindinkább eltért istentől, s ő az első öngyilkosság első konkrét alakja. „Dávid király,“ a Zsoltárok írója, ki vitéz, bölcs és kegyes volt, rosra téved, megöleti Uriást, hogy özvegyét feleségül vehesse. „Absolon“-nál az apa és gyermek közötti ellenségeskedés — s apagyilkosság első feltevését és lehetőségét s ennek irtóztató büntetését ismerteti meg a növendékekkel. „A két ország“ czimű szakaszban Salamon, a bölcs, a kevélység és felfuvalkodottság elő példajaként szerepel, és ő ki templomot épített, megengedte feleségének, hogy bálványképeket állíttasson fel s gazdagon fizette a bálványimádó papokat, s ekként a bálványozás pátrónusává lön. Mindazon tanuságok, melyek ezen történetekből kivonatnak, inkább az elrettentés, iszonyat s megfélemlítésre alapítják a gyermek erkölcsi érzetének kifejtését, nem a szelidség, szeretet és erény iránti vonzalom és ragaszkodás felkeltésére. Ezen, itt előszámlált történetek nagy része „A fogság“ és „Fogságból visszatérés“-sel együtt oly speciális nemzeti események, melyeknek tudása a keresztyén hit, a keresztyén erkölcsi élet megalapítására és tovább fejtésére nemcsak egyenes befolyással nem bírnak, de még a ráviteles vonatkozás is nagyon kétséges és kockázatos eredménnyel alkalmazható, és a történeti fejlődés terén is felette hízagos s ezenkívül sokszor az elérni óhajtott czéllalépen ellenkező tanuságokat ír a növendékek fogékony szívébe s még fejletlen elméjébe.

Peterdy Károly,
esperes.

Sütő Kálmán,
főjegyző.

(Folyt. köv.)

A debreczeni ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

A debreczeni ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése f. ápril hó 9-én tartatott meg a szokott helyen, a debreczeni ref. egyház tanácsstermében. A közgyűlés napját megelőző délután most is — mint több év óta rendszeren — előértekezlet tartatott a fontosabb tárgyak előre megvitatása és így a közgyűlés munkájának megkönnyítése czéljából. Kétségkívül hasznos ily előértekezlet tartása, mert a jelen esetben is ez tette lehetővé, hogy a fél napig tartó közgyűlés 46 kisebb, nagyobb, fontosabb és kevésbé fontos ügyet tárgyalhatott le.

Ez ügydarabok közt egyik legfontosabb volt, tárgyalása legtöbb időt vett igénybe és legélénkebb vitát keltett László János egyházmegyei tanácsbírónak a főrendiház reformjára s abban a prot. püspökök és főgondnokok részvételére vonatkozó indítványa, mely szóról-szóra így hangzik: „Noha a magyarországi ev. ref. egyház, az ország egyik törvényhozó testületében, a felsőházban, oly módon képviseltetését, hogy az mindenkor a püspökök és főgondnokok, mint ilyenek által történjék, a prot. egyház három századon át híver őrzött alapelveivel összhangzásban állónak tartanom nem lehet; s noha nézetem szerint, mint több más, az egyháznak államhozi jogviszonyait illető ügyekben, úgy ebben is a felsőházi törvényjavaslatot illetőleg a magyar kir. kormány által meg lett volna előbb kérdezendő a prot. egyház:

mindazáltal — a nélkül, hogy ebből a jövőben bármire nézve is analogia vonhatását megengedhetőnek vélném — ez uttal ev. ref. egyházunk által elfogadandónak tartom a püspökök és főgondnokok, országos törvényben megállapítandó felsőházi tagságát.

Nem egyeztethetvén meg azonban sem az ev. ref. egyház jogérzetével, sem az igazsággal, sem magyarhoni ev. ref. egyházunk, koronás királyunk szentesítette törvényen alapuló kormányzatának alapelveivel azt, hogy az őt, egymással teljesen egyenlő joggal és hatáskörrel bíró püspökök és főgondnokok közül csak három és pedig a hivatalára nézve legidősebb püspök és főgondnok lehessen tagja a felsőháznak:

hivatkozással az elmúlt idők mindenkor helyesnek bizonyult gyakorlatára, mely szerint az egyházmegyék az egyetemes egyházat érintő ügyekhez mindenkor hozzászólának, alázatos tisztelettel indítványozom:

1. Méltóztassék a nagyt. egyházmegye kimondani, hogy az ev. ref. egyház felsőházi képviseltetésének törvényben megállapítandó jogát csak az esetben kívánja gyakorolni, ha a magyarhoni ev. ref. egyház mind az öt püspöke és főgondnoka a felsőházban helyet nyer.

2. Méltóztassék ez indítvány elfogadásáról szóló jegyzőkönyvet további eljárás végett a főtiszt. egyházkerületre felterjeszteni. Ez indítvány élénk — és a kérdésnek minden oldalát élénken megvilágosító vita után szótöbbséggel, egész terjedelmében elfogadtatván, az egyházkerületre felterjesztése elrendeltetett.

Örvendetes és az iskolaügy emelésére jótékonyan ható intézkedése egyházmegyénknek az egyházmegyei tanügyi bizottság újraszervezése. Kimondatott nevezetesen, hogy az egyházmegyei tanügyi bizottság elnökei az esperes és gondnok, tagjai a tanácsbírók és az egyházmegyei tanító-testület két képviselője. — Az egyházmegye öt iskolafelügyelői körre osztatott, melyek mindegyikében két-két (egy egyházi és egy világi) tanácsbíró teljesíti az iskolafelügyelői tisztet, oly formán, hogy körlátogatási utjukban magokkal visznek minden iskolába egy más iskolabeli tanítót, hogy így alkalom nyujtassék most egyik, majd másik tanítónak társai módszerével, az iskolák állapotával stb. megismerkedni s így a közoktatásügy emelésére szolgáló tapasztalatait öregbiteni. Az iskolafelügyelők aztán a can. visitatiót megelőzőleg kimerítő jelentést tesznek az esperesnek, melyet ez, egyházlátogatási utjában vezérfonalul használva, könnyebben végezheti az iskolavizsgálat és több időt fordíthat a tulajdonképeni egyházi ügyekre. Adja Isten, hogy ez intézkedés folytán egyházmegyénknek eddig is kellő fokon álló tanügye még nagyobb virágzásra emelkedjék!

A segédlelkészek kibocsátása és elhelyezése ügyében az esperesi kar által készített véleményhez egyházmegyénk örömmel hozzájárult, csak oly irányban tevén azon kevés módosítást, hogy a segédlelkészek elhelyezésénél nemcsak — mint a véleményben mondva van — az egyházmegye és az esperes, hanem az illető lelkész is megkérdeztessék. Ott, hol a vélemény szerint, egyház és lelkész közösen járulnak a segédlelkész díjazásához, közgyűlésünk határozata szerint, az egyház adja a lakást és pénzfizetést, a lelkész pedig az élelmezést. — Végül a segédlelkészi fizetés minimuma a

3-ad és 4-ed osztályu egyházakban 60, az 1-ső és 2-od osztályu egyházakban 100 forintban állapított meg.

Azon egyházkerületi indítványhoz, hogy a lelkészkepességi vizsgák ideje megváltoztattassék — azon hozzáadással, hogy e vizsgák évenként október havában tartassanak, — valamint a beregi egyházmegye indítványa alapján keletkezett azon esperesi véleményhez is, hogy az egyházlátogatás alkalmával a közigazgatási-, főiskolai- és ref. segélyegyleti költségeken kívül más célra szolgáló pénz ne szedessék s hogy az egyházkerületi jegyzőkönyvek és névtárak díjtalanul adassanak, szintén pártolólággal hozzájárult közgyűlésünk. Pártolólággal terjesztett fel a főt. egyházkerületre a józsai — még mindig az alakulás nehézségeivel küzdő egyháznak, az országos közalaplól, építési célokra 700 frtot kérő folyamodása; annyival inkább, mert ez évben egyházmegyénkől több segélyért folyamodó egyház nincsen.

Sérelmi ügyünk is volt, t. i. a tordai egyházból, hol a közigazgatási hatóság a régi temetőt bezáratván, egy, ezelőtt mintegy 30 évvel bezárt temetőt ujjlag megnyitott s ebbe temettetett is, a nélkül, hogy a temető tulajdonosával, a ref. egyházzal csak szót váltani is érdemesnek tartotta volna. Az ügy bővebb megvizsgálására küldöttség neveztetett ki.

A többi — e rövid ismertetés keretében fel nem emlithető — tárgyak közül magasan emelkedett ki s mindnyájunk szívét édes örömmel töltötte el a vallásos buzgóságnak ama szép példája, mely a kabai egyházból jelentetett, hol közbirtokosság, képviselőtestület, egyesek és egyháztagok összesége egymással vetélkedve igyekeznek és áldoznak az egyháznak, illetőleg ennek drága kincsének az iskolaügynek emelésére. Ime most is a közbirtokosság 1300 frttal és 100,000 téglával. Tózsér Simon presbyter és neje 3500 frt adománnyal, az egyháztagok összesége pedig 16,000 frtnyi rendkívüli adónak egyhangulag történt megszavazásával tették lehetővé azt, hogy egyszerre 7, mondd: hét — iskola, részben tanítói lakás épüljön és pedig a kor kivánalmainak megfelelő. Az egyházmegye által szavazott jegyzőkönyvi köszönet mellett fogadják itt is az illetők, fogadja a bölcs vezető is — teljes elismerésünket.

Hogy ezen obligát kifejezéssel éljek: a zöld asztal mellett elvégződött gyűlésnek a Bikában felterített fehér asztal mellett folytatása volt, még pedig a szó igaz értelmében, a mennyiben a hallott érdekes pohárköszöntők csaknem kizárólag egy egyházmegyénket közlőről érdeklő fontos ügygyel foglalkoztak s ennek sikeres és mindenfelé kielégítő megoldását — hiszszük — nem kis mértékben mozdították elő.

Sz.

Egyházmegyei gyűlés N.-Szalontán 1885. évi Márczius 26.

A n.-szalontai ev. reform. egyházmegye tavaszi közgyűlése kellő érdeklődés mellett tartatott meg, a mennyiben a lelkészi elem feles számban vett részt, míg ez máskor nem igen volt tapasztalható. Előző nap estvéjén lelkészi értekezlet tartatott, melynek főtárgya tulajdonképen az újraalakulás volt. Ez egyesület ugyanis 1874-ben kedvező auspiciumok mellett alakult meg Szél Kálmán jelenlegi espere-

sünk buzgó vezetése alatt, több practicus eredményt mutathat fel az első évekről, mint p. o. a lelkészi gyámolda szilárdabb alpra fektetését, egyesületi könyvtár felállítását stb., de a buzgalom a tagok részéről alig tartott 3—4 évig. A legutóbbi évek alatt mondhatni névben élt csak, tetteben nem volt jelen. — Ily szomorú viszonyok között, lelkében a legőszintébb fájdalommal konstatálta elnökünk, hogy ha nincs bennök az egyesülés iránti érzék, ő nem viseli tovább az elnöki állást, válaszszunk más elnököt, a ki talán felébreszti a szunnyadó lelkeket, s lelket önt ismét az egyesületbe. Mélyen meghatották a jelenvöltakat ez őszinte, önzetlen szavak, s azonnal több bizalmi hangok emelkedtek, melyek kifejezést adtak azon igazságnak, hogy bizony az apathia okai mi vagyunk, hanem tovább nem szabad a tultengő közönyt ápolnunk; meg kell tennünk mindent, hogy az alvó szellemet felébresszük mély álmából. Azon reményben, hogy felébredünk, szíves volt esperesünk továbbra is megtartani elnöki székét. Széteszlottunk tehát azon édes hittel, hogy egyesületünk nem halt meg, csak aludott, s a jövő összejövetel már teljesen ébren találja.

Az egyházmegyei közgyűlés márczius 26-án d. e. 9 órakor esperes ur buzgó imája s rövid elnöki megnyitó beszéde után vette kezdetét, s ugyanaz nap véget is ért. A nagy tárgyhalmazból csak néhány pontot közölhetek, mivel teljes képét csak is a jegyzőkönyvek adhatják meg a gyűléseknek.

1. Dr. Tisza István, e nagy reményű protestáns ifju, mint megválasztott világi tanácsbíró az esküt letette, magát rövid, de szívből jövő beszédben az egyházmegye szolgálatára készséggel felajánlta.

2. Az elhunyt Fónagy László és a negyedszázadon át igaz buzgalmu Lovassy Ferencz egyházmegyei világi tanácsbíró helyeiknek betöltésére szavazás rendeltetett el. Ugyancsak szavazás rendeltetett el egy egyházi tanácsbírói szék betöltésére.

3. Az esperesi tartalmas jelentésből kiemeljük, hogy az egyházmegye vallásos erkölcsi élete általán véve kielégítő, s több helyen a vallásos buzgalom dicséretre méltó adakozási tettekben nyilvánult. A nazarénusok nem szaporodnak, sőt ott, hol az ujság ingere nem vonza az egyéneket, inkább fogynak. Az esperesi jelentés kiemel 3—4 helyet, hol vasárnap délután és hétköznapokon nem tartatik istenitisztelek, mire az egyházmegye kimondja, hogy az illető lelkészek ezen abnormis állapoton változtassanak, mivel az istenitisztelek elhanyagolása miatti erkölcsi kár a lelkész fejére fog háramlani. Az esperesi jelentés kapcsában több nevezetes indítvány tétetett, melyek általán véve elfogadtattak. — Ezek közül kiemeljük azon practicus hasznu indítványt, hogy ezentul ott, hol az egyház közalapi segélyben részesül, az államsegély a csekély fizetésű tanítók fizetésére fog fordíttatni.

4. Az egyházmegyei számvevő bizottság előadója Sántha István világi főjegyző egy kitünően készített szakyszerű jelentésben feltüntetvén az 1883-ik évi gondnoki számadások eredményét; miután a számadások készítésénél a sokféleség tarka színei tündökölték, indítványozza, hogy az egyöntetűség kedvéért egy a bizottság által javasolt számadási mintáivék nyomattassanak, s ezentul ezek szerint készíttessenek a számadások. Az indítvány, mint igen practicus hasznu, elfogadtatott.

5. Az egyházmegyei és gyámintézeti pénztárak számadásai megvizsgáltatván, rendben találtattak. Különösen örvendetes, hogy a gyámintézeti pénztár immár 30,000 frton felüli tőkével rendelkezik, melynek új pénztárnoka Katona Mihály ezen állásában megerősített s évi tiszteletdíja 60 frtról 100 frtra emeltetett.

6. Az egyházmegyei tanügyi bizottság tagjai megválasztattak, még pedig bár a tanítói testület képviselője csak azt óhajtotta, hogy legalább a 7 körből 1 tanító tag is választassék be, nem csak egy, hanem 6 tanító választott tanügyi bizottsági taggá. Ezen intézmény a tanügyre felette fontos, hanem féltő, hogy a kivitelnél sok nehézségekbe ütközik, főleg az előfogatok vagy azok díjának nem teljesítése miatt.

7. Két világi pályára lépett lelkész oklevele érvénytelenített. Egy lelkész és két tanító lemondása tudomásul vétetett. A m.-gyoroki lelkészválasztás helybenhagyatott, s a lelkész állomásán megerősített. A múlt évben választott 3 tanító állásában megerősített. S több egyházi anyagi kérdés elintéztetett.

8. Délután főképp a közalapi segély kérelmek tárgyalattak. Mintegy 3000 frtra megy azon összeg, melyet részint az egyházak, részint a belhivatalnokok kértek. Ezen összegből ajánlatba hozott 1800 frt. Ez alkalommal eszembe jut a tiszántúli egyházkerület 1883. szeptember havában tartott közgyűlésének 215. számú végzése, melyben kimondatik, hogy „utasítatnak az egyházmegyék, miszerint a kebelőkben levő azon egyházakról, melyekre ugy társadalmi mint felekezeti viszonyaiknál fogva, továbbá az iskolai ügy, vagy missziószerű hivatás és nemzetiségi tekintetben fontosabb feladat megoldása vár, az egyházkerületi közgyűlésnek hiteles adatok alapján indokolt jelentést tegyenek, hogy azok javadalmainak emelése és különösebb segélyezése a convent előtt ajánlatba hozassék.“ Ezen bölcsen hozott végzés épen most, a közalapi segélykérelmek tárgyalásakor juthat leginkább érvényre. A n.-szalontai egyházmegyében főképpen Arad, Belényes és Ménes-Györök oly egyházak, melyekben a társadalmi, felekezeti és nemzetiségi viszonyok folytán a csekély lelkészi fizetés emelése égető szükség. Aradon a népesség meglehetősen száma még lehetővé teszi, hogy a lelkészi fizetés idővel az igényeknek megfelelőleg emeltesék, de már Belényesen és Györökön a népesség csekély száma és az egyháztagok szegénysége azt lehetetlenné teszi. Belényesen 5 felekezet van, s minden felekezet 100 év alatt 300%-el növekedett lélekszámában, míg a ref. felekezet, mely a törzslakosságot képezte, 100 év alatt 514 lélekről 580 lélekre szaporodott, vagyoniilag pedig mint iparosok teljesen elszegényedtek. Mint a lelkes Tisza István igen szépen kifejezte az egyházmegyei gyűlésen, Belényesen — hol a nemzetiségi agitációk egyik gőczpontja van, — a reform. egyházat mint egyik féltett kincsünket segíteni kell s arra kell törekedni, hogy a lelkész tisztességes javadalmazásban részesüljön.

Végül megjegyzem, hogy egyházkerületi képviselőkül Nagy Sándor szalontai lelkész és Tisza István választottak meg.

S . . . s.

Egyházmegyei közgyűlés.

A nagy-károlyi ev. ref. egyházmegye f. hó 9-én tartotta meg tavaszi közgyűlését Máté-Szalkán.

A helyi érdekű tárgyakon kívül, melyek elintézését nyertek, főadata volt e gyűlésnek véleményt mondani azon javaslatok és indítványok felett, melyek a közelebbi egyházkerületi gyűlésekről az egyházmegyékhez véleményadás végett leküldettek. — Ilyenek

1-ször a múlt évi augusztusi egyházkerületi közgyűlés 278. sz. a. beterjesztett javaslata az esperesti karnak a segédlelkészek kibocsátása és elhelyezése tárgyában, melyet közgyűlésünk általánosságban elfogadhatónak véleményezett ugyan, de azon óhaját fejezte ki, hogy a javaslat 5-dik pontja oda módosíttassék, hogy a 3000 lelken felüli egyházakban — ha csak egy rendes lelkész van, — 5000 lelken felüli egyházakban pedig, ha 2 rendes lelkészi állomás van is, segédlelkészség szervezendő, — indokolván véleményét azzal, hogy az 5000 lelken felüli egyházakban — kevés kivétellel — már most is van segédlelkész s így azon főczél, melyet a javaslat elérni kíván, hogy t. i. a helynélküli káplánoknak munkatér és megélhetés biztosíttassék, csak részben lenne elérve, valamint a lelképásztori gondozás legfőbb czélja is; mert bizony 3000 lelken felülszámláló egyházban is egy lelkésznek e szép s nemes hivatása gyakorlására alig jut ideje.

2-ször. A múlt augusztusi kerületi közgyűlés jegyzőkönyvének 279. számában, a lelkészképesítési vizsgák határidejének megváltoztatására tett indítványt, egyházmegyei közgyűlésünk, a benne foglalt kétségtelen indokoknál fogva, teljes mérvben pártolta, s a vizsgáknak a második kerületi gyűlés idejére (julius vagy aug. hónapokra) leendő áttételét javasolja.

3-ször. Ugyanazon kerületi gyűlés 280. jegyzőkönyvi számában foglalt, s a debreczeni főiskolánál a tanárválasztó küldöttség miként leendő szervezését tárgyzó igen fontos kérdésben, bár egyházmegyei közgyűlésünk az indítványt teljes mérvben pártolta, sőt magáévá tette, de azt érdemileg csak az egyházkerületi közgyűlés plenumában tartja eldöntendőnek.

4-szer. Az esperesi kar által 1884. évi aug. egyházkerületi közgyűlés 338-dik jegyzőkönyv száma alatt beterjesztett javaslat, az egyházlátogatáskor szedendő pénzek s díj nélkül adandó egyházkerületi nyomtatványok tárgyában, minden változtatás nélkül elfogadhatónak véleményezett.

5-ször. 1883-dik évi szept. kerületi gyűlés 233-dik jegyzőkönyv számában foglalt esketési jegyek és családkönyvekre nézve egyházmegyei közgyűlésünk oda nyilatkozott, miszerint a családkönyvek készítését, melyek kisebb egyházakban nem is multhatlanul szükségesek, nem tartja a lelkészekre ráerőszakolhatónak; ellenben óhajta — különös tekintettel a lakhelyeiket változtatókra, — hogy oly esketési jegyek nyomassanak s osztassanak szét a törvényes házasságra lépők vagy már abban élők közt is, melyekből az ismeretlen lelkész az illetőnek vagy családja tagjának hovatarozandóságáról kétségtelenül eligazodhassék.

Végül megemlítem még, hogy világi elnökünket — akadályoztatása miatt — sajnálattal kellett ezen közgyűlés alkalmával nélkülöznünk; valamint azt is, hogy két évvel

ezelőtt megválasztott egyik világi tanácsbíránk Ujfalu Sándor ur, ki egyszermind a nagybányai egyházmegye gondnoka, meggyőződven két év alatt arról, hogy utóbbi — fontosabb — tiszte miatt az előbbinek úgy, amint akarná, meg nem felelhet, tanácsbírói hivataláról lemondott s közgyűlésünk sajnálattal bár, de felhozott indokai folytán kénytelen volt a lemondást elfogadni.

K.-Jánosi, 1885. április 10.

Segesvári József,
egyházm. papi jegyző.

A felsőszabolcsi ev. ref. egyházmegye köréből.

A felsőszabolcsi ev. ref. egyházmegye kebelében napokint fontos tanácskozások, a napirenden levő ügyek felett, élénk eszmecserék tartatnak; melyek mind arra mutatnak, hogy itt — mint máskor is — nagy a közügyek iránti érdeklődés, s kiváló, méltó helyet foglal el egyháztársadalmi életünk körében.

Igen fontos az egyes egyházakat és a rendes lelkészeket közvetlen érdeklő, a tiszántuli ev. ref. egyházkerület 1884-dik évi augusztusi közgyűlés 278-dik száma alatt, — az esperesi karnak 1882. évi 340. sz. a. nyert megbízásából kifolyó — beterjesztett, a segédlelkészek kibocsátása és elhelyezése ügyében körvonalozott javaslat feletti véleményadás céljából, Nyiregyházán egybegyűlt 15 tagu bizottság beható vizsgálat és tanácskozás tárgyává tevén hivatolt határozati javaslatot, véleményét arra a következőkben összpontosította:

1. Az 1. pontot, melyben arról van szó, ki alkalmazható káplánnak, s a más kerületben vizsgázott lelkészek jelöltek mikor alkalmazhatók stb. — érintetlenül elfogadjuk.

2. A 2. pontban, a káplán fizetésére és szolgálati idejére vonatkozó javaslatot ekképen óhajtjuk módosítani: „Az egyházmegyék szabályrendeletileg állapítsák meg a helyi viszonyokhoz mérten a káplánok fizetését, az egyes egyházak anyagi helyzetére s a lelkészek fizetésére való tekintettel.“

A szolgálati időre vonatkozó pont ekként módosítandó: „Ha meghatározott időre történik a káplánfelvétel, azon esetben, ha az illető segédlelkésznek a kikötött idő alatt helye nem akad, az illető egyház vagy lelkész mindaddig tartozik őt tartani, míg el nem helyezhető; viszont — ha megválasztatik, a kikötött időre vonatkozó szerződés érvénye megszűnik.“

3. A 3. 4. 5. és 6-dik pontokat, melyekben a segédlelkészek alkalmazási körülményei, szolgálati korukhoz mért előnyei, az állandó kápláni állomások, s azoknak fizetésük van körvonalozva, teljesen magunkévá teszszük.

4. A 7-dik pontot módosítani így óhajtjuk: „Az egyetemes ev. ref. egyház egyetemét, közjavát érdeklő tekintetből, nevezetesen, ha azt fontos, magasabb misszió tekintetek igénylik, vagy valamely egyházmegyében káplán-szükség állana elő, a püspöknek joga van arra, hogy az esperesek meghallgatásával, valamelyik segédlelkészt, más egyházmegyébe is, az általa kijelölendő állomás elfoglalására felszólítson; — és az ilyen áthelyezéseknek, az illető segédlelkész, a tisztességes mérvben meghatározandó fize-

tés mellett engedelmeskedni, vagy ha az áthelyezést illető felmentetésére kellő okai volnának, — azokat hitelesen igazolva, — a püspökhöz beterjeszteni és telmentését tőle kérévényezni köteles.“

5. Külön pont alatt behozni óhajtjuk e következőt: „A segédlelkészek belépések alkalmával, az egyházmegye törvényeinek, szabályrendeleteinek aláírni tartoznak.“

6. A 8-dik pontot ekképp kívánjuk kibővíteni: „Ha a főnök és segédlelkész között oly ügyek merülnek fel, melyek az egyház közérdeklőségére és a hivatal méltóságára károsan hatnak, az esperesnek tüzetes utánjárása mellett jogában áll, a segédet időközileg is kicserélni; mivel pedig általában a főnök felelőségére végzik hivatalos köteleiket a segédek: utasítatnak, hogy főnökök hivatalos, törvényes utasításainak engedelmeskedni tartoznak.“

Tisztelettel! Nyiregyházán, 1885. április 8. A felsőszabolcsi egyházmegye kiküldöttjei.

Mint látható, e küldöttségi munkálat, illetve vélemény a káplánok kibocsátása, elhelyezése és díjazása érdekében, a főnökök helyzetét is figyelme tárgyává tette, a főnök és segéd közötti viszonyoknak is vázlatban körvonalozását mutatja. Egyházkerületünk nagyjai, vajha a legközelebbi gyűlésen ez életbevágó ügyet napirendről levenni, s oda hatni törekednének, hogy az csak majd azon kerületi gyűlésen vétetnék tárgyalás alá, midőn az egyes egyházmegyéknél a kápláni ügyek belkörüleg, a helyi viszonyokhoz mért szabályrendeletek által már rendezve lesznek, s eme szabályrendeletekre lehetne fektetni az egész egyházkerületre kötelező erejű kápláni kibocsátás és elhelyezésre hozandó kerületi végzést.

Adja Isten, hogy úgy legyen!

Nagyváthy Ferencz,
egyházmegyei aljegyző.

Könyvismertetés.

Krisztus személyisége,

azaz emberiségének tökéletes volta, istensége kezességével tekintve. Jézus jellemére vonatkozó részrehajlatlan nyilatkozatok nyújtományával megtoldva. Irta Schaff Fülöp a hit- és jogtudományok tudora, new-yorki tanár. Az angol eredeti 12-ik kiadása után magyarra fordította Kecske méti Ferencz, volt new-yorki református missionarius lelkész. Budapest, Hornyánszky Viktor sajtója, 1885. 8r. 203 l. Ára: 60 kr.

Imé egy könyv, milyenre nagy szüksége van a mi magyar vallásos közönségünknek, fenn és lenn egyaránt. Fél-század óta tartja erős hullámban a keresztyén világot Krisztus személyiségének roppant kérdése; ingadozás, kértely, ferdítés, hamis világitás és tagadás az itészet leplébe burkolva tüntek elő megrázni s ledönteni a 18. százados hit drága oszlopát. Minden keresztyén nemzet keblében s irodalmában megzendült az ősi hit hatalmas szózata a Szentek Szentének védelmére. A magyar református szellem eddigelé nem nyilatkozott önálló munka teremtésében az apologetika e magas mezején . . . miért, miért nem! messze vezetne taglalásába bocsátkozni. Egyszerűleg felemlítjük e szomorú tényt. Lelki örömmel kell üdvözlőnk tiszteletes

Keeskeméti ur buzgalmát, hogy vállalkozott legalább fordításban beültetni theologiai irodalmunkba egy nagyobb szabású munkát, mely a kor égő kérdését tárgyalja s az olvasót tájékoztatja, s a mi fő, megnyugtatja és építi. Ideje is már, hogy ne csak a romboló hatású művek terjesztessenek közöttünk, hanem az áldásos jellegűek is.

Az angol szerző, a svájci születésű Dr. Schaff Fülöp, jelenleg 56 éves, s főleg az egyháztörténelem terén szerzett nagyobb hirnevet, Neander és Tholuck ajánlatára hivatott volt Amerikába, hittanárul előbb Mercersburgba, majd az új-yorki theologiai seminariumba. Az Evangélikus Alliance egyik alapítója Amerikában. Alapos tudomány és mély hit, széles látkör s evangéliumi öröklő elv, elméleti és gyakorlati fáradhatlan tevékenység az ő legszebb tulajdonságai. A fordítónak személyes barátja, jó akarója s delejes hatását közvetlenül érezte a magyar lelkes ifjuval. Áldásos munkát végzett az író 20 év előtt, áldásos munkát végzett a fordító 20 év után s áldani fogják őket a hívő olvasók megszámlálhatatlan éveken át a jövőben.

A könyv czélját maga a szerző tüzte ki „népszerű módon kimutatni, hogy Krisztus személye a történelem központját tevő nagy csoda s a keresztyénség legerősebb biztosítója.“ A bevezetés kifejti, hogy korunk felfogása hajlik Krisztus istenségét a régibb bizonyítási móddal szemben alulról felfelé menve igazolhatni, az emberiségről haladva az istenséghez „minél jobban áthatolunk testének leplén, annival világosabban látjuk az Atya Egyetlenegy Szülötének dicsőségét átsugárzani azon.“ „Egy emberfeletti lénynek szükségkép emberfeletti tetteket kell cselekedni.“ Szerző is ez utat választotta s így történelmi alapon áll. Jézus személyiségének teljes kidomborítása fokozatosan vitetik a művön keresztül. Először festi az a gyermek és ifjukort, majd neveltetését és nyilvános életét s a bámulatos sikert, ki „a nélkül, hogy egy sort is irt volna, több tollat hozott mozgásba és több predikáció, szónoklat, vitatkozás, tudós könyv, művészeti mű és dicsének számára szolgáltatott tárgyat, mint a régi és új idők nagy embereinek egész serege.“ Azután áttér a jellemalkotó vonásokra, u. m. büntelen volta, melynek a bárány és galamb öröklő jelképei; tökéletes szentsége, ki „saját életét predikálta és saját tanát élte,“ s kivel senki össze nem hasonlítható; kiegészítő feltünteteti szerző a Krisztusnak az emberrel való érintkezését, erénye és kegyessége egységét, jellemének teljességét és egyetemességét, „egyedül ő az egyetemes követésre való egyetemes típus“, ki felüláll a kor, iskola, felekezet, nemzet és faj korlátain; minden kegyelem és erény összhangja ő. A szenvedés és keresztre feszítés után összegezés gyanánt felmutattatik, hogy Krisztus jelleme a történelem legnagyobb erkölcsi csodája, az absolut eszményi élő valóságban; itt esnek a hitetlenek következetlenségbe, megengedik ugyanis Krisztus személyének rendkívüli jellemét, és mégis tagadják rendkívüli cselekedeteit. Végül jő „Krisztusnak önmagáról való bizonyítgatója.“ — Az ő emberisége már istenségének pitvara. — A világ egyetem léte és pompája, mint okozat vagy mű, a leghathatósabb bizonyíték és érv az ok és alkotó Isten létre nézve s feltételezi azt: Krisztus személyisége a maga tökélyében épen úgy igazolja a felsőbb eredetűséget s az Atyával való egységi viszonyát.

Érdekes rész a „Hamis elméletek vizsgálata“, melyben a rationalista itészet különböző és eltérő felfogásait ismereti meg szerző s a Jézus élete irodalmában forgalomba jött nézeteket czáfolja, először felveszi a csodák tagadása elméletét. Szerinte maga az a tétel, hogy a csodák lehetnek: egy tényekkel ellenkező bebizonyítatlan dogma. Maga a fokozatos fejlődés újabb elmélete valami kezdethez visszavissza. Magában a természetben is azt látjuk, hogy egyik ország a másik felett uralkodik; az erény is a természet feletti győzelem, bár nem felfüggesztése vagy megsemmisítése annak. Ezután sorra veszi a) a csalás feltevését, mit a zsidók találtak fel; b) azon feltevést, hogy Krisztus maga csalódott; c) vagy hogy az evangyelisták csalódtak; a költői fictio elméletében d) előhossa Strauss mythos-elméletét és e) Renan legenda-elméletét, mindeniket tüzetes bírálat alá vetvén. Találó érv a mythusi felfogás ellen, hogy minden nagy forradalom a világon nem költött személyek, hanem valódi élő emberek által eszközöltetett, kiknek ereje megfelelő befolyásuknak; továbbá: ha az első keresztyének hozták létre a Krisztust, ki hozta létre az első keresztyéneket? a költőknek felül kellett volna mulniok a hőst... forrás nélküli folyam képtelenség. A regény Krisztusa, mint Renan akarná, egy erkölcsi monstrum, pusztá fogalmat nem tehetni történelmi tény helyébe: nyomorult helyettesítés volna ez.

A mű második főszakasza „Függelékben“ sorban számlálja elő a történelemből vett részre hajlatlan bizonyítgatóteleteket a legrégebb kortól kezdve napjainkig... ez egy sasszemmel tett átpillantás a tagadók, hitetlenek s ostromlók nézetei felett. Különösen érdekesek I. Napoleon, Channing, Paulus, Parker Tódor, Keim, Lecky ítéleteik. A hitetlenek tagadhatják Krisztus csodáit, de nem tagadhatják erejét, sem jellemét meg nem támadhatják. Be kell ismerniök, hogy ő a legjobb lény volt, a ki valaha a földön járt; Krisztusnak a világra tett benyomása távol attól, hogy tért vesztene, új erőt nyer a civilisatio minden fokozatán. Azon engedmények, miket a merész kritikusok is kénytelenek tenni, — nagy mérvben igazolják Krisztus személyiségének egyetlen voltát, rendkívüliségét, rejtélyszerűségét, — hogy a nagy rejtély feloldva legyen, vagy el kell fogadni az evangéliumi megoldást, t. i. hogy Krisztus egy az Istennel, — vagy a moderna scientisták végvárába vonulni az agnoscismusba, a mi pedig nem megoldás.

A fordítás élvezhető, egy pár helyen idegenes; a 201. lapon őket (azokat) a sebekre nem jól használtatik; a 173. lapon kimaradt a létezésében szó elől az előjelző. Az unitár röpiratok, s a modern theologia nagyhangú némely művei özönlése ellen felséges tartalmu művecske ez, méltó, hogy minél szélesebb körben olvastassék, minden keresztyén család megszerezze. Reméljük, hazánkban is több kiadást érdem az, hittanulók és ifju lelkészek ne nélkülözzék, gazdag tárháza ez a hiterősítésnek s a lélek edzve érzeni magát, ha érintkezik e mű közegén át a Megváltó személyiségével. Építő erejü vallásos irodalmunk egyik első rangú díszé legyen e jeles könyv.

Debreczen, 1885. ápril 7.

Balogh Ferencz.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Apróbb czikkek a gyakorlati lelkészet köréből.

II.

Indítványok.

1. Több ízben tettem már indítványt nyilvános téren s most ismét reá irányzom egyházi főbb hatóságaink becses figyelmét arra, hogy a három napos nagy ünnepek 3-ik napját töröljék el végzésileg. — Szatmár, Ugocsa, Máramaros, Bereg-megyékben s Szabolcs egy részében még ma is számos egyházak vannak, hol a nép ragaszkodik a 3 napos ünnepekhez, megkívánja lelkésztől, hogy a harmadik napon ünnepi isteniszteletet tartson, holott ez a harmadik nap legtöbbször Bacchusnak van szentelve. Völt rá eset, hogy a lelkész elakarta törölni a 3-ik ünnepnapot s ebbe a gyülekezet értelmesebb része bele is nyugodott, de a korcsmahősök a toronyba rontottak s ünnepélyesen be is harangoztak. Azt hiszem, nem szükség indokolni indítványomat, elég egyszerűen jelezni, hogy ez a 3-dik nap nem a léleknek, hanem a testnek ünnepe mindenütt, s méltó arra, hogy konventileg eltöröltessék.

2. Indítványozom továbbá, hogy a templomi énekek diktálása is töröltessék el végzésileg. A tiszántuli egyházkerületnek ugyan régen van erre hozott végzése, de az siker nélkül elévült. A lelkész sokat kivihet ugyan kellő tapintattal gyülekezetében, de ha felülről nem támogatják, ha szilárd alapra nem állhat: egyéni jóakarata nem lesz elegendő. Megkísértettem én is a diktálást kiküszöbölni templomunkból, de nem sikerült. Völt a presbyteriumban olyan idős ember, ki maga sem tudott olvasni s azt mondá: akkor ő hiába megy a templomba, nem fog tudni énekelni! De ha tudná az a presbyterium, ha hallaná felolvastatni az a gyülekezet azt a végzést, mely a diktálást, mint izléstelen szokást eltiltja, s ha kötelezve lenne arra, hogy a zsoltárkönyvet megszerezze, én hiszem, hogy annak a lelkésznek meg lenne könnyítve munkája, mert pár év alatt véget vethetne annak a sokszor botrányos szokásnak.

3. Indítványozom továbbá, hogy minden lelkész köteleztessék egy naplókönyvet vezetni egyházának történetéről, bele iktatva e könyvbe már előzőleg az egyház múltját, a mennyire azt az adatok megengedik. — Sok jelentéktelennek látszó napi esemény mosódik el az emberek emlékezetében, melyeket pedig érdemes volna följegyezni. Sok érdemes egyháztag emléke merül a feledés tengerébe, mert nincs, a ki megörökítse az utódok buzdítására! Egyszerű emberek, kik a község határán tul ismeretlenek, de saját egyházukban erős oszlopok, megérdemelnék tőlünk, hogy rövid életrajzukat s tetteiket az egyház naplójában megörökítsük, s ki tudja, ezen följegyzések nem szolgáltatnának-e néha anyagot a történetíró számára? . . . Oly kevés fáradság, oly kellemes munka volna ez a lelkésznek, hogy azt bizony tehernek senki közülünk nem tarthatná.

4. Indítványozom, hogy minden egyházban lelkészi könyvtár alakíttassék s e célra évenként az egyházak vagyoni viszonyukhoz képest pár forinttal adózzanak. — Ismét egy új adó? . . . kiáltják az elégtelenek! Igen, egy új adó, de minden egyház saját magának adja. Egy pár forint el-

megy évenként szükségtelegebb czélokra is egyházaink közgazdászataiban. Szokásban van nálunk, hogy ha az egyház valamit dolgoztat egyházi közmunka-erővel, fizetést nem ad ugyan a munkásoknak, de áldomást igen, — s ezen szokásos áldomások pénzértéke egy év alatt tekintélyes összeget kitesz olyan egyházban, hol a hivek az egyházi földbirtokot maguk művelik. Egy pár forintot ebből félretenni nem valami megrövidítése az illető hiveknek, hiszen az a lelkész is megérdemli, ha áldomás helyett egy pár jó könyvet kap egyházától. Azok a könyvek nem is a lelkésziéi, hanem az egyháziéi maradnak, a lelkész csak használni fogja s azokról esperesének leltár szerint számolni köteles. Egyébiránt én a lelkészeketől is megvárnám, hogy e könyvtárt ők is lehetőleg gyarapítsák, tudván azt, hogy bármelyik egyházba változzanak is, mindenütt szakkönyvtárt fognak találni.

Ezen indítványokat az egyházmegyei s kerületi gyűlések tagjainak becses figyelmökbe ajánlom.

B. K.

Különfélék.

Király ő felsége a vámfalui egyházközségnek templomépítésre 100 frt segélyt adományozott saját pénztárából.

Tiszántuli ev. ref. egyházkerület közgyűlése, e hó 23-án veendi kezdetét, a debreczeni főiskolát érdeklő ügyek 24-én lesznek napirendre kitzúve. 25-én délután pedig, az egyházkerületi bíróság tartja törvényszéki üléseit; a mely időre a fegyelmi ügyek természete szerint, a vádlók és vádlottak is fel vannak hívva a megjelenésre vagy a maguk képviseltetésére, az egyházkerületi bíróság elnöksége által.

Egyházkerületi világi tanácsbíróvá általános szavazattöbbséggel megválasztott Beke Mihály debreczeni árvaszéki elnök, a debreczeni egyházmegye rég idő óta tevékeny és buzgó tanácsbírója 329 szavazattal, 210 szavazat Kovács Ferencz békésbányai egyházmegyei tanácsbíróra adatván.

Tiszántuli ev. ref. középiskolai tanáregyesület ez évi közgyűlését jul. 7-én és 8-án Békésen tartja meg. A békési ev. ref. egyház derék presbyteriuma hívta meg a tanáregyesület tagjait.

Debreczeni főiskolai pénztár számadásai 1881—1883. febr. 17-ig a felülvizsgálatra kinevezett egyházkerületi küldöttség által folyó hó 9—12-ig vizsgáltattak meg. A főiskolai gazdasági tanács által készített zárlatok helyeseknek találtatván, a számadók által átadott s kimutatott vagyoni- és pénzkészlet hiánytalannak jeleztetik a küldöttség által.

Győry Vilmos, a magyarországi evangélikus egyház e kimagasló alakja, budapesti lelkész meghalt f. április hó 14-én. Nekrologját hozni fogja lapunk.

Tisza-Dobról írják lapunknak: „Örömmel tudatom a t.-dobi egyház részéről, hogy Burger Jeremiás nyiregyházi izraelita vallásu földbirtokos, ki T.-Dobon kezdte és pedig nagy szegénységgel küzdve, pályáját, — egyházunk részére egy „borsod-miskolczi gőzmalom részvénytársaság“ által kibocsátott 250 frt értékű díjkötvényt adományozott oly feltétellel, hogy az alapítvány kamataiból jó igyekezetű szegény sorsu református iskolás gyermekek ruháztassanak. Tehát

egy év még el sem telt és már ez a második hagyomány, melyet a felekezetiességen felülemelkedni tudó izraelita polgártárs tett reformált egyházunk számára. Mindenesetre szép példa, melynek követése a tehetősök részéről aligha nem szeliditené az antisemitismus tüzét. Ezzel kapcsolatban felemlitem, hogy a tiszadobi zsidó hitközség részére is tett hasonló célból és mennyiségben Burger Jeremiás alapítványt és azt is a reformált egyháztanács által kívánja kezelteni. Tehát van bizalom is irányunkban.

Az erdélyrészi magyar közművelődési egyesület Kolozsvárott f. hó 12-én való megalakulását napjaink egyik legkiválóbb momentuma gyanánt üdvözölhetjük. Lelkesítők, emelő hatásúak voltak az ottan tartott beszédek semelkedett hangulat jellemezte az alakuló gyűlést. Lapunk szűk tere, de meg saját iránya miatt mi csak annyit jelezhetünk, hogy Szász Domokos helyettes püspök az elértekezleten nagy erélyvel sikra szállott az egyházak tervbe vett segélyezése mellett, melyről Szász Béla nem akart tudni; az illető pont aztán csakugyan változatlanul meg is maradt, vagyis hogy az egyesület az egyházakat segélyezi. Nem közölhetvén a sok szép momentumot, közöljük Felméri Lajos egyetemi tanár beszédéből a következő elszomorító adatokat: Fogarasmegyében mindössze 2694 magyar van, magyar szót tulajdonképen csak Fogarason hallhatni, egyébütt e megye területén ritka, mint a fehér holló. Nagy-Küküllőben a magyarság szerény 14 iskolával nyomorog, ellenben a nem-magyarok 209 iskolával dicsekszenek. Kisdödőv e megyében nincsen sehoh. Szolnok-Dobokamegyében 271-re megy a nem-magyar iskolák száma. Alsó-Fehérmegye 285 iskolája közül csak 52-ben hangzik a magyar szó, s a nagyenyedi és gy.-fehérvári két kisdödővodától eltekintve, a megye területén hire sincs az óvodáknak. Brassóme gyében, a várost ide nem értve, 22 román és 13 német iskolával szemben csak mintegy hirmondóul van egyetlen magyar iskolánk. Torda-Aranyosme gyében a román iskolák száma 131, ellenben a magyaroké csak 54. Maros-Tordamegye 264 iskolája közül 105-ben nem magyar a tanítás nyelve, s csak 159-ben magyar. Szilágymegye 301 iskolája $\frac{2}{3}$ -adában idegen nyelven tanítanak, s csak 106-ban magyarul. Az óvodák száma e megyében aránylag nagy, t. i. 2 Zilahon és Sz.-Somlyón. Besztercze-Naszód és Szebenmegyeről mit mondjak? Szóljon az, hogy: hallgatok. Fogarasmegyében a tanítók 9—10-ede nem tud magyarul; Felső-Fehérmegyében sem tehetni többre $\frac{1}{3}$ -nál a magyarul értő tanítók számát; Szolnok-Doboka 271 nem magyarajku tanítója közül csak 69 érti nyelvünket; egész Brassóme gyé területén csak 3 oly gör.-keleti tanító van, ki magyarul jól tud. A szász tanítók közül csak 2 van ilyen.

Majd hátrább újra így beszélt Felméri: „A tényezők hatása mellett cseppet sem csodálkozunk, ha pld. egynémely községnek ma csak neve hirdeti, hogy valaha magyar volt. Ugyanis a volt Aranyosszéken 22 községből teljesen oláhvá lett 8; u. m. Veresmart, Alsó- és Felső-Füged, Hidas, Mohács, Dombró, Örményes, Csákó. És ez az utóbbi 5 község eredetileg székely-huszárral telepítvény volt. Ily kihalt községeket, fájdalom, a Mezősége n rakásszámra találunk. Magyar-Peterd, Magyar-Szilvás, Keménytelke, Mező-Kapus, Mező-Szakáll, M.-Sályi, Ikland, Tohát és még egy sereg magyar

nevű községgel úgy van a dolog, mint Gyergyóban Holló, Bélhor, Toplicza, Mesterháza hajdani székelyeivel, se hirők, se hamvok. — Kolozsmegyében apad a magyarság. Kolozson, honnan 1852 után számos magyar család költözött ki. Az örményesi járás 22 községében az egy Kőbölkut kivételével az oláhság mindenütt tulnyomóban van: és egyetlen községben sincs állami iskola. — A tekei járásban 22 község közül magyar van 1, de 10 oláh, 3 szász, 8 vegyes. A magyarság apadóban van Szász-Ludvégen, Nagy-Idán, Szász-Erke den és Farag-Fintán. A mócsi járás 2 magyar községét 14 oláh és 20 vegyes lakosságu veszi körül. A vegyes községekben általános a magyarság apadása, minek utána a legtöbb helyt sem iskolák, sem templomuk, sem papjuk. A bánffy-hunyadi járásban 42 község közül magyar 8, vegyes 8 és oláh 26. Tarnoson és Magyarókeréken a magyar elem veszélyben forog.“ — Üdvözöljük azt az egyesületet, mely oly célból szövetkezett, hogy a magyar nemzeti erőt szilárdítsa, a magyar szellemet terjeszsze Erdély bérczes vidékein. Egyházunk részéről komoly figyelmet érdemel ezen egyesület megalakulása.

Megjelent az „Evangéliomi Lelkeszi Tár Gyászbeszédre.“ Szerkeszti és kiadja: Czelder Márton. Második kötet. Kecskeméten, 1885. E kötet 17 predikációt, 20 gyászbeszédet, 8 rövidebb gyászbeszédet, 2 siri beszédet, 17 halotti imát tartalmaz. Ismertetni fogjuk mielőbb.

Felelős szerkesztő: Tóth Sámuel. Szerkesztőtársak:

Csiky Lajos, Géresi Kálmán.

HIRDETÉS.

Pályázat

hirdettetik a tiszasassi ev. reform. egyházban üresedésbe jött kántor-fitanítói állomásra.

Javadalom: Készpénzben, terményekben, tandíjakban, szántó és kaszáló földekben, 450—550 frt és tisztességes lakás.

Kötelesség: Az V osztályu fiuiskolának tanterv szerinti tanításán kívül, a kántori teendők végzése, gyümölcs és fanemesítésbeni oktatás.

Oklevéllel, orgonázási képességet igazoló okmányokkal, esetleg szolgálati bizonyítványokkal ellátott kérvények f. évi Julius 12-ik napjáig — mely napon az állomást elnyerni óhajtok próbáéneklésre is megjelenni tartoznak — alantirothoz beküldendők.

A megválasztott állomását aug. közepén elfoglalni tartozik, de állandósításra csak egy évi sikeres működés után számithat.

Tisza-Sass (u. p. Csépa) 1885. Ápril 8.

Sarkady N. Imre,
ev. ref. lelkész.